

Školske saobraćajne patrole

Vedran Vukšić^a, Tijana Ivanišević^a*

^a Centar za naučno-istraživački rad

PODACI O RADU

DOI: 10.31075/PIS.68.02.07

Stručni rad

Primljen: 01/04/2022

Prihvaćen: 25/06/2022

Koresponding autor:

office.cnir@gmail.com

Ključne reči:

Saobraćajne nezgode
Zakon o bezbednosti saobraćaja
Saobraćajno obrazovanje

REZIME

Primena školskih saobraćajnih patrola je predmet diskusije dugi niz godina. Određeni deo stručne javnosti smatra da školske saobraćajne patrole obavljaju važan zadatak u unapređenju bezbednosti dece na putevima i da podstiču školsku decu da prihvate odgovornost, dok preostali deo stručne javnosti smatra da su deca izložena rizicima, kao i da su deca mlada da bi preuzela dužnosti i prihvatila odgovornost. Ipak, školske saobraćajne patrole, u svetu, beleže veliki uspeh. Naime, u Nemačkoj od uspostavljanja školskih saobraćajnih patrola 1953. godine nije zabeležena saobraćajna nezgoda sa teško povređenom i poginulom decom, dok u Vašingtonu više od 90% škola ima uspostavljene školske saobraćajne patrole. U ovom radu, predstavljena su iskustva razvijenih zemalja u uspostavljanju školskih saobraćajnih patrola.

1. Uvod

Bezbedno ponašanje u saobraćajnom okruženju zahteva, između ostalog, određene kognitivne veštine. Za razliku od odraslih osoba, deca imaju manje nego potpuno razvijeni periferni vid (Trifunović et al., 2017). Takođe, deca su posebno ugrožena kategorija učesnika u saobraćaju zbog: izloženosti riziku, ranjivosti, grešaka subjektivnog karaktera, propusta u regulativi, loših saobraćajnih rešenja i slično. Ponašanje dece u saobraćaju je vrlo često nepredvidivo i zavisi od raznih faktora (Lipovac et al., 2007). Greške koje prave deca, u saobraćaju, uslovljene su ograničenim sposobnostima primanja više informacija odjednom, nemogućnošću pravilne procene brzine i udaljenosti vozila, nerazumevanjem saobraćajnih znakova i semafora, precenjivanjem ličnih sposobnosti u pogledu pretrčavanja ulice, ograničenošću mogućnosti selekcije bitnih okolnosti, neposedovanjem navika za primenu pravila „vidi i budi viđen“. Deca često greše i u proceni vremena potrebnog za prelazak ulice, pri čemu na njihovo ponašanje utiču i karakteristike njihove ličnosti, problemi koji ih trenutno okupiraju, dešavanja i pojave u okolini i sl. (Lipovac et al., 2007; Trifunović, 2020).

Fizičke karakteristike dece predškolskog i osnovnoškolskog uzrasta, kao što su: telesna konstitucija, „mala“ visina i dužina koraka, uz karakteristike ponašanja, predstavljaju specifičnosti koje često dovode do stvaranja iznenadnih i opasnih situacija, i to stupanjem dece na kolovozu, pri čemu vozači nemaju mogućnost blagovremenog reagovanja i izbegavanja iznenadno stvorene opasne situacije.

Istraživanja, sprovedena širom sveta, pokazala su da deca najviše stradaju u saobraćaju kao pešaci, odnosno, da od ukupnog broja stradale dece u saobraćajnim nezgodama, čak 38% dece strada kao pešak u saobraćaju (WHO, 2015; Trifunović et al., 2020). U urbanim sredinama, deca kao pešaci, putuju do škola, prodavnica, parkova i drugih gradskih destinacija, dok u ruralnim sredinama najčešće se kreću do škole (Gitelman et al., 2019; Trifunović et al., 2020). U svom istraživanju (Trifunović et al., 2020) autori su ustanovili da deca, najčešće do devete godine starosti, nemaju razvijene sposobnosti i osećaj da prepoznaju opasna mesta za prelazak ulice.

Deca predstavljaju najugroženiju kategoriju učesnika u saobraćaju i njihova bezbednost u velikoj meri zavisi od nivoa saobraćajnog obrazovanja koji poseduju. Poslednjih godina saobraćajnom obrazovanju dece posvećuje se velika pažnja. Jedna od mera je i uspostavljanje školskih saobraćajnih patrola koje čine učenici viših razreda osnovnih škola (učenici sedmih i osmih razreda, ali i učenici petih i šestih razreda koji prolaze proces obuke za nove članove). Zadatak školskih saobraćajnih patrola je regulisanje saobraćaja u zoni škole, odnosno pružanje pomoći deci prilikom prelaska preko kolovoza na pešačkom prelazu pri dolasku u školu i odlasku. Iako su školske saobraćajne patrole predmet diskusije dugi niz godina određeni deo stručne javnosti smatra da školske saobraćajne patrole obavljaju važan zadatak u unapređenju bezbednosti

dece na putevima i da podstiču školsku decu da prihvate odgovornost, dok preostali deo stručne javnosti smatra da su deca izložena rizicima, kao i da su deca mlada da bi preuzela dužnosti i prihvatila odgovornost. Ipak, školske saobraćajne patrole, u svetu, beleže veliki uspeh. Naime, u Nemačkoj od uspostavljanja školskih saobraćajnih patrola 1953. godine nije zabeležena saobraćajna nezgoda sa teško povređenom i poginulom decom, dok u Vašingtonu više od 90% škola ima uspostavljene školske saobraćajne patrole. Predmet istraživanja predstavljaju iskustva razvijenih zemalja u organizovanju, uspostavljanju kao i načinima funkcionisanja školskih saobraćajnih patrola.

2. Metodologija istraživanja

Rezultati koji su predstavljeni u radu predstavljaju analizu literature koja se odnosi na uspostavljanje školskih saobraćajnih patrola. Inicijalan proces analize literature bio je pretraživanje dostupnih elektronskih baza podataka (Web of Science, Science Direct i sl.), pojedinačnih časopisa (Accident Analysis & Prevention, Put i Saobraćaj i sl.), kao i internet pretraživanja. Rezultati pretrage literature su sastavljeni i strukturirani tako da pomognu čitaocu da razume opseg i širinu materijala o temu, kao i potencijalnu relevantnost određenih radova.

3. Rezultati istraživanja

U nastavku poglavlja predstavljena su iskustva država koje duži niž godina imaju uspostavljene školske saobraćajne patrole. Posebna pažnja je posvećena uspostavljanju, načinu funkcionisanja kao i sadržaju opreme koju koriste članovi školskih saobraćajnih patrola.

3.1. Školske saobraćajne patrole u Švedskoj

Školske saobraćajne patrole su u Kraljevini Švedskoj prvi put uspostavljene 1953. godine, po ugledu na iskustva Detroita (SAD), gde su školske saobraćajne patrole prvi put uspostavljene 1919. godine. Švedski odbor za obrazovanje izradio je početni set uputstava 1974. godine (ASÖ 1974/75;24), u konsultaciji sa Švedskom kancelarijom za bezbednost saobraćaja, Nacionalnim policijskim odborom i Švedskim udruženjem lokalnih zajednica. Uputstvima je preporučeno da članove školskih saobraćajnih patrola čine učenici šestih razreda. Nakon što su uputstva objavljena Švedska kancelarija za bezbednost saobraćaja je izradila materijal za obuku članova školskih saobraćajnih patrola (TSV 1975). Tokom 1989. godine u Kraljevini Švedskoj 103 opštine (31%) su imale uspostavljene školske saobraćajne patrole (Swedish National Road and Transport Research Institute, 1998).

3.2. Školske saobraćajne patrole u Kanadi

Kanada već više od 60 godina ima uspostavljene školske saobraćajne patrole. Savet za saobraćaj i Ministarstvo saobraćaja Ontarija izradili su, 1992. godine, Izveštaj pod naslovom „Pregled školskih pešačkih prelaza“ koji je kasnije korišćen prilikom izrade „Vodiča za zaštitu školskih pešačkih prelaza“ 2006. godine. Tokom godina, objavljeno je nekoliko izdanja Vodiča, a poslednji je objavljen 2017. godine. Cilj ovog Vodiča je da pruži tehnički pristup, odnosno „korak po korak“ uputstva kako bi se utvrdilo da li na određenoj lokaciji treba obezbediti čuvara školskih prelaza, odnosno školsku saobraćajnu patrolu. Takođe, Vodič sadrži i informacije o načinu sprovođenja obuke i sadržaju opreme članova školskih saobraćajnih patrola. Jedan od uslova za uspostavljanje školskih saobraćajnih patrola je da, na delu gde se nalazi pešački prelaz, ograničenje brzine mora biti manje od 60 km/h (Ontario Traffic Council, 2017).

U trećem poglavlju kanadskog „Vodiča za zaštitu školskih pešačkih prelaza“ član školske saobraćajne patrole je definisan kao osoba koja ima 16 ili više godina. Obuka članova školskih saobraćajnih patrola se sprovodi na terenu, odnosno na lokaciji (pešačkom prelazu) gde se uspostavlja školska saobraćajna patrola. Na ovaj način su članovi školskih saobraćajnih patrola upoznati sa saobraćajnim uslovima na pešačkom prelazu za koji su zaduženi. Obuka obuhvata dužnosti i odgovornosti članova školske saobraćajne patrole, pravilan prikaz znaka „STOP“, reagovanje na saobraćajne uslove i postupanje sa učenicima. Jednom godišnje se održavaju seminari kako bi se obezbedio kontinuirani trening i obuka članova školskih saobraćajnih patrola. Takođe, članovi školskih saobraćajnih patrola su upućeni u odgovarajuće procedure koje treba slediti ukoliko dođe do vanredne situacije na pešačkom prelazu za koji su zaduženi (Ontario Traffic Council, 2017).

Kanadski „Vodič za zaštitu školskih pešačkih prelaza“ definiše obaveznu opremu člana školske patrole koja se sastoji od: palice sa natpisom „STOP“, svetloodbojnog prsluka žute ili narandžaste boje sa natpisom „ČUVAR“ (engl.: GUARD) dimenzija 10.5 cm x 33 cm na poleđini prsluka, zatvorenu obuću i svetloodbojni kišni mantil. Dodatna oprema podrazumeva: legitimaciju, rukavice, sredstvo protiv insekata, blokčić i olovku, kačket, kremu za sunčanje, pištaljku, narukavljice, zimske čizme i kapu (Ontario Traffic Council, 2017).

3.3. Školske saobraćajne patrole u SAD

Zbog velikog broja saobraćajnih nezgoda u kojima su učestvovala deca Policijska uprava San Dijega je 1935. godine uspostavila školske saobraćajne patrole.

Od tada Policijska uprava pruža obuku i podršku programu koji sada uključuje preko 1800 učenika u više od 80 osnovnih škola (School Safety Patrol Operational Manual, 2019).

Načelnik Policijske uprave je zadužen za izbor članova školske saobraćajne patrola. Uslovi za uspostavljanje školskih saobraćajnih patrola su:

- Intenzitet saobraćaja koji, tokom školskih časova, dostiže obim koji ne obezbeđuje dovoljno odstojanje između vozila na način da deca bezbedno pređu kolovoz.
- Ukoliko u radijusu od 400 stopa (121,92 metara) od najbližeg školskog ulaza ne postoji pešački prelaz regulisan svetlosnom saobraćajnom signalizacijom.
- Ukoliko ograničenje brzine ne prelazi 35 m/h, odnosno 56 km/h.
- Ukoliko ne postoje prepreke koje bi ometale vidljivost učesnika u saobraćaju i preglednost na pešačkom prelazu.
- Širina ulice mora biti takva da sadrži po dve saobraćajne trake za svaki smer kretanja.
- Pešački prelaz se nalazi na razumnoj udaljenosti od škole, a prema procedi direktora škole i policijske uprave.
- Ukoliko broj dece koja prelaze preko pešačkog prelaza opravdava prisustvo školske saobraćajne patrola.
- Ukoliko postoji dovoljan broj učenika petih i šestih razreda koji bi vršili dužnost članova školskih saobraćajnih patrola.

Školske saobraćajne patrola, u San Dijegu, se sastoje od četiri do pet članova koji su učenici petih i šestih razreda. Regulisanje saobraćaja se vrši korišćenjem znakova za zaustavljanje postavljenih 50 stopa (15,24 metara) sa obe strane pešačkog prelaza, stvarajući bezbednosnu barijeru od 100 stopa (30,48 metara) za pešake (School Safety Patrol Operational Manual, 2019).

Obuka novih članova školskih saobraćajnih patrola počinje u drugom polugodištu četvrtog razreda. Koordinator policijske uprave i direktor škole, u periodu od januara do marta meseca, biraju najbolje učenike četvrtih razreda za članstvo u školskim saobraćajnim patrolama. Inicijalni kriterijumi za izbor su: uspeh u školi, sposobnost liderstva i zrelost. Pre nego što novi članovi školskih saobraćajnih patrola otpočnu sa dužnostima, sprovodi se obuka istih. Novi članovi školskih saobraćajnih patrola se najpre obučavaju u kontrolisanim uslovima, odnosno na saobraćajnom poligonu ili igralištu. Zatim, na terenu, posmatraju učenike petih razreda dok obavljaju svoje dužnosti kao članovi školske saobraćajne patrola (prve dve nedelje maja meseca). U drugoj polovini maja meseca učenici četvrtih razreda preuzimaju dužnosti članova školske saobraćajne patrola, pri čemu im učenici petih razreda pružaju mentorsku podršku (naredne dve nedelje maja meseca).

Na ovaj način budući članovi školskih saobraćajnih patrola stiču samopouzdanje. Članovi školskih saobraćajnih patrola tokom obavljanja svojih dužnosti moraju nositi uniformu koja se sastoji od: crvenog kačketa, crvene jakne/majice/džempera sa logom školske saobraćajne patrola koji se nalazi na prednjoj levoj strani, svetloodbojne traka sa pištaljkom, belih pantalona/šorca/suknje (School Safety Patrol Operational Manual, 2019).

3.4. Školske saobraćajne patrola u Velikoj Britaniji

U Velikoj Britaniji uslovi za formiranje školskih saobraćajnih patrola su se stekli 1953. godine usvajanjem Akta o školskim saobraćajnim patrolama, a kao prvi zvanični datum formiranja školskih saobraćajnih patrola smatra se 01.06.1954. godine (Road Traffic Regulation Act, 1984).

Akt o upravljanju saobraćajem iz 1984. godine dao je Savetima lokalnih zajednica ovlašćenje da imenuju članove školskih saobraćajnih patrola u cilju pružanja pomoći deci da bezbedno pređu preko kolovoza na svom putu do i od škole. Usvajanjem amandmana 2001. godine članovi školskih saobraćajnih patrola imaju ovlašćenja da zaustavljaju saobraćaj kako bi obezbedili bezbedan prelazak preko kolovoza i odraslim osobama (School Crossing Patrol Guidelines, 2021).

Uputstvima za školske saobraćajne patrola iz 2021. godine definisano je da teorijsku obuku članova školskih saobraćajnih patrola sprovodi učitelj ili odgovarajući član nastavnog osoblja, a kako bi se osiguralo da su budući članovi školskih saobraćajnih patrola upoznati sa procedurama škole. Praktičnu obuku sprovodi nadzornik školske saobraćajne patrola na lokaciji (pešačkom prelazu) gde se uspostavlja školska saobraćajna patrola, a koja obuhvata način zaustavljanja saobraćaja u ranim jutarnjim i kasnim popodnevним časovima. Ukoliko novi članovi školskih saobraćajnih patrola prikažu zadovoljavajući nivo stručnosti tokom obuke započeće samostalni rad na pešačkim prelazima, već sledeće sezone. Novi članovi školskih saobraćajnih patrola će biti posećivani, nenajavljeno, u nekom trenutku tokom naredne četiri nedelje kako bi se pratio njihov napredak. Ujedno, ove nasumične provere predstavljaju priliku da se razgovara o potencijalnim problemima koji su nastali posle obuke (School Crossing Patrol Guidelines, 2021).

Članovi školskih saobraćajnih patrola moraju, od trenutka kada prođu obuku, svake dve godine da prisustvuju seminaru unapređenja znanja kako bi se obezbedio kontinuirani trening i obuka članova školskih saobraćajnih patrola. Član školske saobraćajne patrola mora da ima kombinaciju profesionalnih veština koje će mu omogućiti da upravlja saobraćajnim tokom i ličnih veština kako bi mogao da radi sa decom, vozačima, roditeljima i nastavnicima. Zahtevi koji se postavljaju pred člana školske saobraćajne patrola:

- Fizički sposoban da se kreće po kolovozu i van njega kao i da stoji tokom čitavog radnog vremena.
- Sposoban da radi u svim vremenskim uslovima.
- Sposobnost da proceni potencijalno opasne situacije u saobraćaju i preduzme odgovarajuće radnje.
- Odlično čulo sluha za procenu potencijalnih opasnih situacija koje su izvan njegovog vidnog polja.
- Minimum 18 godina starosti.

Tokom obavljanja svojih dužnosti članovi školskih saobraćajnih patrola nose odgovarajuću uniformu i opremu koja se sastoji od: svetloodbojnog, vodootpornog kaputa dugih rukava (dostupne su letnje i zimske verzije), svetloodbojne kape i palicu sa „STOP“ znakom koji je usaglašen sa Propisima o znakovima za školske saobraćajne patrole iz 2006. godine. Članovi školskih saobraćajnih patrola imaju ista ovlašćenja kao i pripadnici saobraćajne policije, što im omogućava da zaustave saobraćajni tok. Ukoliko vozač ne postupi prema znakovima koje uputi član školske saobraćajne patrole, isti može da prijavi vozača nadležnom organu koji će dalje sprovesti postupak. Takođe, ukoliko se dogodi neka druga vrsta incidenta na lokaciji na kojoj član školske saobraćajne patrole obavlja svoju dužnost, obaveza člana školske saobraćajne patrole je da zabeleži osnovne podatke o vozilu (marka, boja, registarske oznake i sl.) i vozaču (izgled, godine i sl.), da obavi prijavu putem forme za prijavu incidenata kojim raspolaže škola i da prati procedure policijskih službenika (School Crossing Patrol Guidelines, 2021).

3.5. Školske saobraćajne patrole na Novom Zelandu

Prve školske saobraćajne patrole na Novom Zelandu su uspostavljene 1928. godine u osnovnoj školi Vakari na periferiji Danidina. Učestale saobraćajne nezgode u kojima su učestvovala deca su podstakle J. L. Pasmorea iz kluba motornih vozila Otaga, da istraži sistem školskih saobraćajnih patrola koji se već primenjivao u Sjedinjenim Američkim Državama. Ideja se brzo proširila na druge škole u Danidinu, preko Južnog ostrva, a zatim i na škole na Severnom ostrvu. Tokom poslednjih decenija, školske saobraćajne patrole su podržane od strane policije, lokalne vlade i novozelandskih transportnih preduzeća, a nabavku uniformi je finansiralo nekoliko različitih kompanija (School traffic safety team manual, 2016).

Školske saobraćajne patrole su prepoznate kao način da škole upravljaju bezbednošću saobraćaja u zoni škole. Uspostavljanje školskih saobraćajnih patrola zavisi od saradnje direktora škole sa upravljačem puta i policijom Novog Zelanda, kako bi se definisalo da li je opravdano uspostavljanje školske saobraćajne patrole i koji oblik će imati. Naime, direktor škole organizuje funkcionisanje školskih saobraćajnih patrola putem nastavnika – nadzornika školskih saobraćajnih patrola.

Nadzornik bira članove školskih saobraćajnih patrola i dalje vodi njihov rad. Važno je da se u školskim saobraćajnim patrolama nalaze članovi koji su odgovorni i koji su svojim postupcima model ponašanja ostalim učenicima. Prilikom izbora učenika koji će biti članovi školskih saobraćajnih patrola nadzornik mora voditi računa da je učenik pouzdan i da dolazi na vreme, da ima samopouzdanja u donošenju odluka, da ima dobre pokazne veštine, da može da se skoncentriše na obavljanje svoje dužnosti i da svoju dužnost shvata ozbiljno, da ima želju i da je fizički sposoban da bezbedno obavlja svoju dužnost, odnosno da može da stoji, nosi znakove, da čuje i da reguliše saobraćajne tokove (School traffic safety team manual, 2016).

Školsku saobraćajnu patrolu čini 15 članova čija dužnost traje jednu školsku godinu. S obzirom na veliki broj članova moguće je oformiti više (do pet) školskih saobraćajnih patrola od po dva člana i pet rezervi. Međutim, po nalogu školskog policajca, ukoliko to okolnosti zahtevaju, na dužnosti u isto vreme mogu biti i više od dva člana školske saobraćajne patrole. Nakon izbora članova školskih saobraćajnih patrola nadzornik kontaktira sa školskim policajcem kako bi se definisala obuka članova školskih saobraćajnih patrola. Obuka počinje u poslednjoj četvrtini školske godine, kako bi već na početku naredne školske godine članovi školske saobraćajne patrole mogli da obavljaju svoje dužnosti. Uobičajeno je da se tokom prvih nekoliko nedelja nove školske godine ponovi proces obuke, kako bi se obnovilo stečeno znanje. Proces obuke podrazumeva teorijski i praktični deo. Teorijski deo obuhvata: ulogu i odgovornosti članova školskih saobraćajnih patrola, proceduru funkcionisanja, važnost timskog rada i pouzdanosti, postupke u slučaju da se član školske saobraćajne patrole ne pojavi na dužnosti, uniformu i na njenu pravilnu upotrebu i održavanje i na ostalu opremu koja se koristi tokom rada. Praktični deo obuhvata identifikovanje bezbednog razmaka sleđenja koji omogućava bezbedan prelazak preko kolovoza, kao i određivanje brzine i obima saobraćaja. Po završetku obuke nadzornik priprema raspored dužnosti članova školske saobraćajne patrole. Potrebno je da svaka školska saobraćajna patrola ima vođu patrole koga bira školski policajac tokom obuke, tako što će izabrati učenika koji najbolje odgovara za ovu ulogu (School traffic safety team manual, 2016).

Uniforma članova školske saobraćajne patrole se sastoji od svetloodbojnog prsluka narandžaste boje za suvo vreme i kišnog svetloodbojnog mantila narandžaste boje. Bez obzira na vrstu uniforme koja se u datom trenutku koristi prsluk i mantil moraju imati logo školske saobraćajne patrole na prednjoj levoj strani. Od opreme članovi školske saobraćajne patrole koriste zastavu romboidnog oblika napravljenu od narandžastog ili crvenog svetloodbojnog materijala i stop znak crvene poleđine sa natpisom bele boje „STOP ŠKOLSKA SAOBRAĆAJNA PATROLA“ (engl.: STOP SCHOOL PATROL).

Zastava se koristi na lokacijama sa manjim intenzitetom saobraćaja, dok se stop znak koristi na lokacijama sa velikim intenzitetom saobraćaja. Stop znak se nalazi na aluminijumskim nosačima koji se mogu zakačiti za stub javne rasvete ili sličnu konstrukciju. Naime, postavljeni stop znakovi, sa obe strane pešačkog prelaza, sprečavaju pešake da prelaze preko kolovoza. Sagledavanjem saobraćajne situacije i uočavanjem bezbednog rastojanja sleđenja između vozila, članovi školske saobraćajne patrola pomeraju znakove ka vozilima, čime vozači vozila prepoznaju potrebu za zaustavljanjem. Tek kada su se sva vozila zaustavila članovi školske saobraćajne patrola daju znak deci (pešacima) da je bezbedno preći preko kolovoza. Nakon što poslednje dete pređe preko kolovoza, članovi školske saobraćajne patrola pružaju levu ruku kao barijeru, u cilju sprečavanja neželjenog prelaska deteta preko kolovoza, pomeraju znakove tako da zatvaraju pristup na pešački prelaz (School traffic safety team manual, 2016).

3.6. Školske saobraćajne patrola u Nemačkoj

U Nemačkoj, od uspostavljanja školskih saobraćajnih patrola 1953. godine, nije zabeležena saobraćajna nezgoda sa teško povređenom i poginulom decom. Uspostavljanje, održavanje i dalji razvoj školskih saobraćajnih patrola je u nadležnosti DVW-a (Deutsche Verkehrswacht – Nemačko saobraćajno udruženje). Budući da ovakav rad zahteva ličnu privrženost, prihvatanje javnosti i finansijske resurse, od 1991. godine DVW dobija značajnu podršku od strane VDA-a (Verband der Automobilindustrie – Udruženje automobilske industrije) (Der Leitfaden für die Ausbilder, 2021).

Decenijama unazad, roditelji, nastavnici, policajci i zaposleni u oblasti saobraćaja ohrabruju mlade ljude da se uključe u školske saobraćajne patrola i da na taj način postanu društveno uključeni u bezbednost saobraćaja. Osnovni zadatak školskih saobraćajnih patrola je da omogući mlađim, neiskusnim učenicima da bezbedno pređu ulicu. Kako bi se članovima školskih saobraćajnih patrola olakšalo da ostvare svoj zadatak, uspostavljen je saobraćajni znak 356 „Verkehrshelfer“ (Pomoćnik u saobraćaju), koji je potrebno postaviti na 50 m od lokacije gde se nalaze članovi školskih saobraćajnih patrola (Der Leitfaden für die Ausbilder, 2021).

Član školske saobraćajne patrola može biti učenik koji ima najmanje 13 godina i koji ide u sedmi razred. Međutim, izuzetak od ovog pravila je zabeležen u Brandenburgu gde član školske saobraćajne patrola može biti dete sa 11 godine i u Berlinu gde član školske saobraćajne patrola može da bude učenik petog i šestog razreda. Izbor novih članova školskih saobraćajnih patrola je u nadležnosti nastavnika, budući da oni najbolje znaju koji učenici su pogodni za ovakvu vrstu zadataka, koji imaju značajan nivo koncentracije, osećaj odgovornosti i razboritost (Der Leitfaden für die Ausbilder, 2021).

Obuka novih članova školskih saobraćajnih patrola je besplatna i može je vršiti samo instruktor koji je za to dobio ovlašćenje policije, a to može biti pripadnik policije ili nastavnik iz škole. Zadatak instruktora je da obuči nove članove školskih saobraćajnih patrola u skladu sa projektom, da izbegnu nezgode dok su na dužnosti, ali i da ispune društvenu ulogu koja im je data. Program obuke novih članova patrola se sastoji iz osam predloženih lekcija, a sama obuka traje između 6 i 12 sati:

- Dužnosti članova školskih saobraćajnih patrola;
- Učesnici u saobraćaju;
- Poznavanje pravila saobraćaja;
- Zaustavni put i brzina;
- Obezbeđivanje pešačkog prelaza;
- Praktična nastava;
- Ispit;
- Prva pomoć;
- Obuka školskih saobraćajnih patrola na autobuskim stanicama.

Članovi školskih saobraćajnih patrola tokom obavljanja svojih dužnosti nose uniformu koja se sastoji od: svetloodbojnog prsluka i kačketa iste boje. Prsluk i kačket moraju biti od svetloodbojnog materijala i sa natpisom „Verkehrshelfer“ i simbolom DVW-a i VDA-a sa prednje i zadnje strane. Pored toga, uniforma mora da ima i dodatne svetloodbojne trake koje mogu biti uočljive na udaljenosti od 160 m. Uniforma članova školskih saobraćajnih patrola uključuje i jaknu koja je napravljena od svetloodbojnih materijala koji ne propuštaju vetar i kišu, a koja je u isto vreme ekološki prihvatljiva. Sa prednje strane jakne se nalaze simboli DVW-a i VDA-a, dok se sa zadnje strane nalazi natpis „Verkehrshelfer“ (Der Leitfaden für die Ausbilder, 2021).

Članovi školskih saobraćajnih patrola svoju dužnost obavljaju na mestima, gde se u blizini kolovoza nalazi znak koji ukazuje na prisustvo članova školskih saobraćajnih patrola (356 „Verkehrshelfer“). Saobraćajni znak koji upozorava na prisustvo školskih saobraćajnih patrola može stajati u blizini pešačkog prelaza, ali i na mestu gde se ne nalazi pešački prelaz, ali gde je deci dozvoljen prelazak ulice samo pod obezbeđivanjem od strane članova školskih saobraćajnih patrola. Naime, članovi školskih saobraćajnih patrola moraju stajati u blizini pešačkog prelaza tako da mogu biti u svakom trenutku jasno uočeni od strane svih učesnika u saobraćaju. U trenutku vršenja dužnosti na lokaciji stoje dva člana školske saobraćajne patrola i to na suprotnim stranama ulice. Međutim, u zavisnosti od složenosti lokacije, mogu biti i četiri člana patrola (Der Leitfaden für die Ausbilder, 2021).

4. Diskusija

Posmatranjem iskustava država širom sveta može se zaključiti da školske saobraćajne patrola imaju značajnu ulogu u unapređenju bezbednosti dece u saobraćaju. Značajna prednost školskih saobraćajnih patrola se ogleda u tome što su u njihov rad uključeni

svi uticajni činioci, odnosno subjekti počev od osnovnih škola, građana, lokalne zajednice i policije koji zajednički deluju u cilju povećanja bezbednosti dece u saobraćaju. Međutim, treba imati na umu da je svaka škola jedinstvena, pa je samim tim i zona škole drugačije definisana, što zahteva i dodatne napore prilikom uspostavljanja školskih saobraćajnih patrola.

5. Zaključak

Primena školskih saobraćajnih patrola je predmet diskusije dugi niz godina. Određeni deo stručne javnosti smatra da školske saobraćajne patrole obavljaju važan zadatak u unapređenju bezbednosti dece na putevima i da podstiču školsku decu da prihvate odgovornost, dok preostali deo stručne javnosti smatra da su deca izložena rizicima, kao i da su deca mlada da bi preuzela dužnosti i prihvatila odgovornost.

Analizom raspoložive stručne literature uočeni su dugogodišnji primeri dobre prakse razvijenih zemalja u uspostavljanju školskih saobraćajnih patrola. Naime, u Nemačkoj od uspostavljanja školskih saobraćajnih patrola 1953. godine nije zabeležena saobraćajna nezgoda sa teško povređenom i poginulom decom, dok u Vašingtonu više od 90% škola ima uspostavljene školske saobraćajne patrole. Kanada ima 60 godina dugu tradiciju postojanja školskih saobraćajnih patrola, dok je program obuke za članove školskih saobraćajnih patrola u San Dijegu prošlo 1800 učenika.

Školske saobraćajne patrole omogućavaju učenicima da učestvuju u promovisanju bezbednosti saobraćaja, a ujedno stiču samopouzdanje, znanja i veštine koje mogu da primenjuju u svom svakodnevnom životu. Deca koji su učestvovala u školskim saobraćajnim patrolama će svojim odgovornim ponašanjem u saobraćaju uticati na svoje vršnjake da se i oni bezbedno ponašaju u saobraćaju, odnosno oni će svoje znanje, stečeno tokom obuke, prenositi na svoje vršnjake.

Obuke kojima su podvrgnuti članovi školskih saobraćajnih patrola će trajno unaprediti stavove dece, što će, u budućnosti, omogućiti održivo unapređenje bezbednosti saobraćaja. Deca koja su sada u školi, sutra će biti roditelji, učitelji i dr. Tako izgrađena nova generacija je najbolji garant održivog razvoja kapaciteta i integriteta svih pojedinaca i institucija u sistemu bezbednosti saobraćaja.

School traffic patrols

Vedran Vukšić, M.Sc.TE
Center for Scientific Research

Tijana Ivanišević, M.Sc.TE
Center for Scientific Research

Abstract: The application of school traffic patrols has been the subject of discussion for many years. A certain part of the professional public believes that school traffic patrols perform an important task in improving the safety of children on the roads and to encourage school children to accept responsibility, while the rest of the professional public believes that children are at risk and that children are young to take office. accepted responsibility. However, school traffic patrols are a great success in the world. Namely, in Germany, since the establishment of school traffic patrols in 1953, no traffic accident has been recorded with severely injured and dead children, while in Washington, more than 90% of schools have established school traffic patrols. In this paper, the experiences of developed countries in establishing school traffic patrols are presented.

Key words: Traffic accidents, Law on traffic safety, Traffic education

Literatura

- [1] Linderoth, B., & Gregersen, P. N. (1998). *School crossing patrols in Sweden*. Swedish National Road and Transport Research Institute. Stockholm.
- [2] San Diego Police Department - Juvenile Administration (2019). *School safety patrol operation manual*. San Diego.
- [3] Kent County Council (2021). *School Crossing Patrol Guidelines*.
- [4] Ontario Traffic Council (2017). *School Crossing Guard Guide*.
- [5] New Zealand Transport Agency (2016). *School traffic safety team manual*.
- [6] VMS Verkehrswacht Medien & Service GmbH & Verband der Automobilindustrie (2021). *Der Leitfaden für die Ausbilder*. Berlin.
- [7] Parliament of the United Kingdom (1984). *Road Traffic Regulation Act*.
- [8] Trifunović, A., Pešić, D., & Antić, B. (2020). Ponašanje dece prilikom prelaženja ulice na saobraćajnom poligonu-eksperimentalna studija. Put i saobraćaj, 66(2), 47-51.
- [9] Trifunović, A., Pešić, D., Čičević, S., & Antić, B. (2017). The importance of spatial orientation and knowledge of traffic signs for children's traffic safety. Accident Analysis & Prevention, 102, 81-92.
- [10] Lipovac, K., Vasiljević, J., Vukašinović, M., Vranješ, Đ. (2007). Školske saobraćajne patrole i patrole građana, Seminar "Uloga lokalne zajednice u bezbednosti saobraćaja", Saobraćajni fakultet, Beograd, 103-114.
- [11] Trifunović, A. V. (2020). Primena geometrijskog modeliranja za određivanje spremnosti dece za samostalno bezbedno učestvovanje u saobraćaju (Doctoral dissertation, Univerzitet u Beogradu-Saobraćajni fakultet).
- [12] World Health Organization. (2015). Global status report on road safety 2015. World Health Organization.
- [13] Gitelman, V., Levi, S., Carmel, R., Korchatov, A., & Hakkert, S. (2019). Exploring patterns of child pedestrian behaviors at urban intersections. Accident Analysis & Prevention, 122, 36-47.